

Keuzelijst luisterclubs 2023-2024

Muziek

senia
samen een eigen verhaal

verantwoording van de keuzelijst

Deze keuzelijst is samengesteld door de Senia-werkgroep muziek. Heb je vragen of opmerkingen over de keuzelijst? Stuur dan een e-mail aan naar muziek@senia.nl. De werkgroep van dit jaar bestaat uit de volgende Senia leden: Robert van Bussel, Hans van Hest, Sandra van Kalken, Harriët Kruijswijk, Pieter Kuipers en Josée Zuiver.

moeilijkheidsgraad

Het 🐾 geeft een indicatie de moeilijkheidsgraad van het muziekstuk.

vrijwilligers

Senia wordt ondersteund door een enthousiaste groep vrijwilligers. Nieuwsgierig of een rol als vrijwilliger ook bij jouw behoeften aansluit? Bekijk de pagina www.senia.nl/vrijwilligers.

informatie & contact

Postbus 83
8120 AB Olst

info@senia.nl
0570-562656
www.senia.nl

Volg ons op

Mateo Flecha *Drie Ensalada's*

Z23-01 | 40 min.
1e helft 16e eeuw

De *Ensalada's* van Mateo Flecha zijn pittige Spaanse 'muzikale salades' uit de vroege zestiende eeuw. Het is een typisch Spaans genre waarin diverse talen (Spaans, Catalaans, Frans, Latijn etc.) naast elkaar voorkomen. Allerlei scènes uit het dagelijks leven worden gemixt met historische gebeurtenissen, volksmuziek, grapjes, uitroepen en vrome beden tot de Maagd Maria, vandaar de naam 'ensalada'. De vierstemmige werken waren bedoeld als vermaak voor hovelingen en verwierven grote roem op de paleisfeestjes. U gaat smullen van deze drie vrolijke en luchtige *Ensalada's* die sprankelen van het begin tot het eind.

Diverse componisten *De Gouden eeuw, deel 2. Instrumentale muziek*

Z23-02
17e eeuw | 65 min.

In de zeventiende eeuw werd instrumentale muziek een zelfstandig muziekgenre. In de huiselijke kring was muziek maken van groot belang. Amsterdamse muziek-drukkers produceerden muziek voor kleine ensembles evenals het bekende *Der Fluyten Lust-hof* van Jacob van Eyck, solomuziek voor blokfluit die uniek is in de wereld. Het carillon werd ontwikkeld door de gebroeders Hemony, die 1644 het eerste zuiver gestemde carillon bouwden. De luit was populair bij begeleiding van zang en kwam ook als solo-instrument in zwang.

Klaviermuziek (orgel, klavecimbel etc.) was niet weg te denken uit het culturele leven. Luister naar de muzikale diversiteit uit ons rijke verleden.

Diverse componisten *Het concerto in de Italiaanse barok*

Z23-03
1650-1750 | 60 min.

Het concerto is een instrumentaal genre dat ontstond in de Italiaanse barok, eind 17e eeuw. Instrumenten gaan voor het eerst in de muziekgeschiedenis een hoofdrol spelen. Het concerto ontwikkelt zich tot een instrumentaal muziekstuk met drie delen, waarin de ritornello-vorm belangrijk is. Een solist of een groepje solisten wedijvert met de rest van het orkest. Virtuozen uit die tijd voegden improvisatie, versieringen, cadenza's en zelfs hele delen toe. Met het beluisteren van concerten van o.a. Vivaldi en Händel beleeft u een reis door de sprankelende geschiedenis van het concerto, van de virtuositeit pur sang.

Wolfgang Amadeus Mozart *Klarinetconcert in A-majeur*

Z23-04
1791 | 29-47 min.

Het *Klarinetconcert* van Mozart (1756-1791) is enkele maanden voor zijn dood gecomponeerd. Onderzoek heeft uitgewezen dat het is geschreven voor een bassetklarinet. Dit instrument was ontwikkeld door Anton Stadler, voor wie dit concert ook was bedoeld. Mozarts *Klarinetconcert* is

geliefd om de aansprekende melodieën. Door gebruik te maken van alle mogelijkheden die de bassetklarinet biedt, roept Mozart een sfeer op die nu eens vrolijk, dan weer melancholiek en peinzend is. Dit concert is dan ook meerdere keren gebruikt als filmmuziek. In deze luisterwijzer maakt u kennis met Mozarts *Klarinetconcert* in een uitvoering met bassetklarinet zoals Mozart bedoeld heeft.

Ludwig van Beethoven *Drie Pianotrio's opus 1*

Z23-05
1795 | 40 min.

Met een 'raket' lanceerde Beethoven zijn carrière. Met deze retorische stijlfiguur, in de eerste maat van zijn opus 1, presenteert hij zich 1795 aan de wereld als een man die zijn leraren Mozart en Haydn kan overtreffen. Zijn Weense tijdgenoten vonden de stukken fantastisch, en nooit meer verdiende Beethoven zoveel geld als voor zijn opus 1: hij kon er een jaar van leven. In deze luisterwijzer verkennen we Beethovens eerste drie trio's voor viool, cello en piano: klassieke meesterwerken in de stijl van Mozart en Haydn, maar ook eigenzinnige egodocumenten waarin we de flamboyante persoon Beethoven leren kennen.

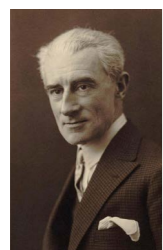
Jean Sibelius *Finlandia en andere werken*

Z23-06
1893-1903 | 56 min.

De Finse componist Jean Sibelius (1865-1957) wilde met zijn muziek een bepaalde sfeer of stemming

oproepen en een verhaal vertellen. Daarbij liet hij zich met name inspireren door de natuur, door het Finse epos Kalevala en door het theater. In deze luisterwijzer wordt een viertal kleinere, geliefde werken van Sibelius besproken: *Karelia Suite*, *De Zwaan van Tuonela*, *Finlandia* en *Valse Triste*. Elk van deze werken vertelt zijn eigen verhaal en wordt gekleurd door zijn eigen, specifieke sfeer. Laat u meevoeren door deze verzameling muzikale verhalen van Sibelius.

Maurice Ravel
Pavane, Sonatine, Miroirs

Z23-07
1899-1906 | 45 min.

De *Pavane* is een statige dans voor een Spaans zeventiende-eeuws prinsesje, geportretteerd in hoepelrok. Hoe zou dat klinken? Ook het middendeel van de *Sonatine* is een dans, een menuet dat tegelijk modern en van het oude stempel is. De beide hoekdelen van de *Sonatine* zijn vrolijk en spetterend-virtuoos. De *Miroirs* vertellen ons vijf verhalen, van trieste vogels in een drukkend-heet bos tot een Spaanse nar die zingt voor zijn geliefde. De muziek van Ravel is kleurrijk, sfeervol en beeldend. Zijn stijl wordt, tegen zijn zin, impressionistisch genoemd net als die van zijn Franse tijdgenoot Debussy.

Alphonse Diepenbrock
Marsyas Suite

Z23-08
1910 | 33 min.

Kent u de Nederlandse componist Alphonse Diepenbrock (1862-1921)?

Hij hoort, vooral door zijn vocale werken, thuis in het rijtje van de bekendste Nederlandse componisten. In deze luisterwijzer wordt zijn *Marsyas Suite* besproken. Dit muziekstuk is oorspronkelijk voor het toneel geschreven, maar is nu bekend als een suite, dus zonder tekst. Diepenbrock trachtte in de toneelmuziek een vernieuwende weg in te slaan. Dit stuitte op problemen waarbij de relatie tussen tekst en muziek een rol speelde. In deze luisterwijzer wordt hier ook aandacht aan besteed. De *Marsyas Suite* heeft zich een plaats verworven in het concertrepertoire in binnen- en buitenland.

Leopold Godowsky
Java Suite

Z23-09
1925 | 60 min.

Het boek *De tuinen van Buitenzorg* van Jan Brokken (Biografie en B22-03) vertelt het verhaal van zijn ouders die 1935 naar Indië vertrokken waar zijn vader als theoloog onderzoek deed. In dit boek komen ook beschouwingen voor over de Indische cultuur en muziek. Hij verhaalt ook over de destijds Nederlandse en ook buitenlandse componisten die gefascineerd werden door de Indische gamelanmuziek. Dit was niet nieuw; op de wereldtentoonstellingen van 1889 en 1900 te Parijs heeft deze muziek al diverse componisten geïnspireerd. Een bijzondere plaats neemt echter de Poolse pianist en componist Leopold Godowsky in, die na een reis door het land zijn *Java suite* schreef.

Sir Michael Tippett
A Child of Our Time

Z23-10
1939-1941 | 65 min.

Weinig mensen zullen bekend zijn met het werk van Sir Michael Tippett (1905-1998). Toch was hij in de twintigste eeuw, naast Benjamin Britten, een van de toonaangevende componisten in Engeland. In het oratorium *A Child of Our Time*, gecomponeerd naar het voorbeeld van Händel en Bach, wordt het verhaal verteld van een jonge Joodse vluchteling uit Polen die op 7 november 1938 in Parijs een Duitse diplomaat vermoordde. Deze moord vormde de aanleiding voor de beruchte Kristallnacht. Hoewel Tippett graag teruggrijpt op oude vormen zoals het oratorium, componeert hij in het moderne idioom van zijn tijd. De vijf Amerikaanse spirituals die hij een prominente plaats gaf in het werk zijn zo geliefd, dat ze vaak los van het oratorium worden uitgevoerd.

Arthur Honegger
Kerstcantate - Une cantate de Noël

Z23-11
1953 | 25 min.

Een cantate waarin zes bekende kerstliederen door elkaar klinken, waar kinderstemmen het licht uitdragen, gezongen in vier Europese talen tegelijk. Deze kerstcantate gaat over de geboorte en over het licht. Net als bij Rembrandt komt dat licht het mooist tot zijn recht als er duisternis omheen ligt. Deze ode aan alles wat nieuw is, heeft een extra dramatische lading omdat Honegger het werk voltooide op zijn sterfbed. Vanuit de duisternis van de naderende dood

koos hij voor het licht en voor hoop. Het werd een toegankelijk meesterwerk dat iedereen die wel eens een kerstlied heeft gezongen zal aanspreken.

Middeleeuwen/renaissance

Hildegard von Bingen
Hemelse stemmen

Z19-01
1125-1150 | 45 min.

Hildegard von Bingen (1098-1179) is een van de beroemdste vrouwen uit de twaalfde eeuw. Zij was abdis van een Benedictijns vrouwenklooster, intellectueel, humanist en filosoof, maar ook natuurwetenschapper en politicus. Vanaf jonge leeftijd had zij visioenen die zij weergaf in prachtige kleurrijke illustraties. Naast wetenschappelijke geschriften op gebied van onder andere theologie en geneeskunst, schreef zij een groot aantal liederen, bestemd voor gebruik in het klooster. Haar composities op eigen teksten zijn opmerkelijk expressief. De eenstemmige muziek van Hildegard ligt dicht bij het Gregoriaanse gezang en spreekt ook in onze tijd nog velen aan.

Diverse Middeleeuwse componisten
Middeleeuwse liedkunst in Frankrijk

Z20-01
12e en 13e eeuw | 55 min.

Troubadours waren middeleeuwse dichters en componisten in het zuiden van Frankrijk, net als de trouvères die in Noord-Frankrijk

werkten. Hun wereldlijke liederen geven blijk van verfijnde zeden: in de hoofse liefde die zij vaak bezingen, wordt de vrouw op een voetstuk geplaatst. Ook historische gebeurtenissen konden onderwerp zijn van hun liederen. Wie waren die (meestal) vrij rondtrekkende kunstenaars? Weinig namen zijn bekend maar wel zijn er duizenden van hun gedichten overgeleverd. Een klein deel daarvan is voorzien van een summier genoteerde, eenstemmige melodie. Op basis daarvan worden de liederen in onze tijd uitgevoerd door gespecialiseerde oudmuziek ensembles. Met deze luisterwijzer duikt u in de mysterieuze maar fascinerende wereld van de twaalfde en dertiende eeuw waarin deze speellieden actief waren.

Diverse componisten
Minnesänger en Minstrelen

Z22-01
13e tot 15e eeuw | 60 min.

Middeleeuwse liedkunst in Duitsland en de Nederlanden bleef achter bij het muziekleven in bijvoorbeeld Italië en Frankrijk in de middeleeuwen. Bij onze zuiderburen was vanaf de veertiende eeuw meerstemmigheid al heel gewoon, in de noordelijke Nederlanden en in Duitsland zijn composities dan nog hoofdzakelijk éénstemmig. De traditie van de minnezang borduurt voort op de Franse troubadour- en trouvèrezang, muziek die door reizende minstrelen en barden vooral aan de rijke vorstenhoven ten gehore werd gebracht. En dan ontwikkelt de kleurrijke componist Oswald von Wolkenstein aan het begin van de 15e eeuw ook in de Duitstalige gebieden de meerstemmige muziek. Een spannend moment in de muziekgeschiedenis.

Diverse componisten
Muziek uit het Italiaanse trecento (1300-1400)

Z22-02
1300-1400 | 60 min.

De Renaissance begon in Italië al in de veertiende eeuw, in het Italiaans wordt die periode trecento genoemd. Meerstemmigheid was toen volop in ontwikkeling. De wereldlijke muziek in Italië kende een geheel eigen muziekstijl: twee- en driestemmige, expressieve, vaak virtueuze composities van onder anderen Francesco Landini en Johannes Ciconia. De muziek van het trecento is relatief eenvoudig en doorzichtig; de meanderende melodieën roepen een muzikale wereld op die ver weg staat van de negentiende en twintigste eeuwse muziek die tegenwoordig de hoofdmoot van de klassieke muziek vormen.

Josquin des Prez
Wereldlijke composities

Z16-07
1475-1521 | 45 min.

Josquin des Prez is een van de belangrijkste componisten uit de renaissance. Tijdens zijn leven was hij al beroemd, belangrijke vorsten vroegen hem om zanger of componist aan hun hof te worden. Josquin is een van de grondleggers van een nieuwe Renaissancestijl die anderhalve eeuw lang in heel Europa wordt nagevolgd. Uit zijn ca. 200 overgeleverde werken (missen, motetten en wereldlijke werken) is een keuze gemaakt van elf composities uit Josquins wereldlijke repertoire. Droevige muziek, vrolijke muziek en enkele instrumentale composities laten u kennismaken

met het muzikale erfgoed uit de tijd van Columbus, Copernicus en Luther.

Diverse componisten
Muziek uit de tijd van Karel V

Z17-01
1500-1550 | 30 min.

Muziek uit de eerste helft van de zestiende eeuw wordt gekenmerkt door diversiteit. Franco-Vlaamse componisten spelen met hun verfijnde polyfone stijl een belangrijke rol in het muziekleven aan alle belangrijke hoven in Europa. Er zijn veel verschillende muzikale genres, wereldlijke muziek en puur instrumentale muziek zijn in opkomst ten tijde van Karel V. Aan de hand van de cd *Carlos V-La canción del emperador* door het ensemble Hespèrion XXI bespreekt de leeuw een aantal muziekstukken die tezamen een beeld geven van de muziek uit de vroege 16e eeuw.

Diverse componisten
De erfenis van Petrarca

Z21-01
14e-17e eeuw | 40 min.

Hij zag haar slechts één keer, om haar vervolgens nooit meer te vergeten. Petrarca (1304-1374) bezong zijn idool Laura in 366 lyrische gedichten, die sindsdien symbool staan voor de trouwe, platonische liefde. Het werk van Petrarca, één van de grondleggers van het humanisme in Italië, heeft eeuwenlang grote invloed gehad. Tal van componisten uit

de renaissance en vroege barok zetten zijn gedichten op muziek onder wie grote namen als Dufay, Lassus en Monteverdi. In de negentiende eeuw werden onder anderen Schönberg, Schubert en Liszt door Petrarca's gedichten geïnspireerd. De luisterwijzer gaat eerst in op leven en werk van Petrarca, daarna worden negen composities uit de 14e-17e eeuw op teksten van Petrarca bestudeerd.

Diverse componisten
Kerstmuziek uit renaissance en vroegbarok

Z21-02
16e en 17e eeuw | 35 min.

Kerstmuziek is meer dan het *Weihnachtsoratorium* en de *Messiah*. Naast traditionele kerstliederen, zowel eeuwenoud als nieuw gecomponeerd, is er veel muziek die speciaal werd gecomponeerd voor de kerstviering in de kerk. In de zestiende en vroege zeventiende eeuw haalden componisten alles uit de kast voor welluidende uitvoeringen tijdens dit hoogtepunt van het kerkelijk jaar. In deze luisterwijzer maakt u kort kennis met enkele minder bekende, oude, Nederlandse kerstliederen. Vervolgens beluistert u zeven kerstmotetten van onder anderen Sweelinck, Gabrieli en Praetorius. En wees gerust: overbekende kerstliedjes als *O dennenboom* en *Stille nacht* zult u niet aantreffen. Een licht verteerbare luisterwijzer vol feestelijke, inspirerende muziek voor de decembermaand.

Barok

Giovanni Gabrieli
Muziek voor de San Marco

Z18-06
1575-1612 | 40 min.

Venetië, rond het jaar 1600. Stelt u zich die tijd voor, en bezoek in gedachten de prachtige San Marco kerk. Luister naar de concerten die daar gegeven werden, met de voor die tijd vernieuwende muziek van Giovanni Gabrieli (1555/57-1612). Zangers, blazers en strijkers staan verspreid opgesteld in de ruimte, waardoor een spectaculair stereo-effect ontstaat. Geniet van de grootse klanken die destijds een verpletterende indruk maakten en die ook nu nog de luisteraar in vervoering brengen. In deze luisterwijzer worden enkele hoogtepunten uit Gabrieli's oeuvre besproken, zowel puur instrumentale werken als gemengde instrumentale en vocale kerkmuziek.

Claudio Monteverdi
L'Orfeo, favola in musica

Z20-02
1607 | 60 min.

1607 vindt in Mantua de eerste opvoering plaats van Monteverdis opera *L'Orfeo, favola in musica* het stuk wordt het mythologische verhaal verteld van Orpheus, de goddelijke zanger en lierspeler, die zijn gestorven jonge bruid Euridice gaat terughalen uit de onderwereld. *L'Orfeo* is niet de allereerste opera, maar wel de eerste opera waarin alle teksten gezongen worden. Bovendien creëerde Monteverdi als eerste een avondvullend muziektheaterstuk waarin liederen, recitatieven, instrumen-

tale muziek, koor en dans tot een hechte eenheid versmolten. In de partituur, die tweemaal werd uitgegeven (1609 en 1615) heeft Monteverdi als eerste componist aangegeven welke instrumenten gebruikt moesten worden. Het is een feest om te beluisteren hoe Monteverdi emoties in de muziek tot uitdrukking weet te brengen.

Monteverdi
Maria Vespers

Z16-05
1610 | 60 min.

Het begin van de 17e eeuw vormt een keerpunt in de muziekgeschiedenis. De eerste opera's worden geschreven, instrumentale muziek krijgt een zelfstandige rol en menselijke emoties komen centraal te staan in de vocale muziek. Claudio Monteverdi staat in het centrum van deze ontwikkelingen. Zijn *Maria Vespers* uit 1610 is levendige (kerk)muziek vol afwisseling: grootschalig en intiem, uitbundig en ingetogen. De vocale solo's doen in virtuositeit niet onder voor opera-aria's, de rijkdom aan instrumenten zorgt voor een scala aan klankkleuren.

Heinrich Schütz
Musikalische Exequien

Z17-12
1635 | 35 min.

Tijdens de Dertigjarige Oorlog, begin zeventiende eeuw, was het leven in Duitsland geen pretje. Katholieken en gereformeerden bestreden elkaar op leven en dood. Onder die omstandigheden schreef Heinrich Schütz de prachtigste muziek. Met eenvoudige

middelen weet hij een maximum aan muzikale intensiteit over te brengen, beïnvloed als hij was door de exuberante muziek die in die tijd in Italië opgang deed. De *Musikalische Exequien* componeerde hij 1635 voor de begrafenis van de Graaf van Gera. Drogenis blijkt ook deze keer weer de mooiste muziek op te leveren.

Diverse componisten
Muziek in de Gouden eeuw 1 - Vocale muziek

Z22-03
17e eeuw | 60 min.

De Gouden eeuw in Nederland kende geen weelderige vorstenhoven waar koninklijke of prinselijke kapellen konden schitteren. Het muziekleven speelde zich toen grotendeels af in de huiselijke kring van de (gegoede) burgerij. Men zong en bespeelde allerlei instrumenten, muziek was beschikbaar in tal van liedboekjes. Deze vormden een soort lichte muziek 'avant la lettre'. Naast deze populaire muziek was er in de Republiek natuurlijk ook serieuze muziek: Sweelinck, Huygens en Bredero zijn de bekendste namen. Hun meerstemmige composities deden niet onder voor die van componisten uit andere Europese landen. In deze luisterwijzer vindt u zowel voorbeelden uit de liedboekjes als composities van deze grote Nederlandse componisten uit de zeventiende eeuw.

Henry Purcell
Dido and Aeneas

Z16-09
1689 | 55 min.

Deze opera gaat over de kortstondige, heftige liefdesaffaire tussen de uit Troje gevluchte Aeneas en Dido, koningin van Carthago, naar het verhaal van Vergilius. Het bekendste onderdeel is de klaagzang van Dido, vaak aangemerkt als één van de meest indringende uit de muziekgeschiedenis. De opera biedt volop afwisseling: behalve de liefdesaffaire die eindigt met het vertrek van Aeneas en Dido's dood uit wanhoop, ook samenzweringen van heksen, een jachtpartij en verschillende dansen. De muziek spreekt direct aan en heeft sterke emotionele uitdrukingskracht zonder hol vocaal vertoon.

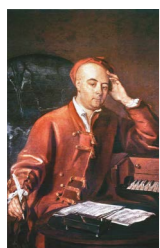

Henry Purcell
Music for the funeral of Queen Mary en Ode for the Birthday of Queen Mary

Z21-03
1694-1695 | 50 min.

Henry Purcell, één van Englands meest geliefde componisten, schreef binnen anderhalf jaar tijd, zowel verjaardagsmuziek (1694) als begrafenismuziek (1695) voor Queen Mary, koningin van Engeland en vrouw van de Nederlandse Stadhouder Willem III. De Ode voor de verjaardag van Queen Mary is ook bekend onder de naam *Come ye Sons of Art*. Bijzonder is dat haar begrafenismuziek eveneens werd uitgevoerd bij de begrafenis van Purcell zelf. Beide composities zijn typisch Engelse barokmuziek met zang en instrumenten.

Georg Friedrich Händel Water music

Z20-03
1717 | 50 min.

Händels *Water Music* bestaat uit een aantal korte, toegankelijke en lichtvoetige stukken voor orkest, voor het grootste deel dansen. Barokmuziek voor beginners, zo zou je de *Water Music* kunnen typeren. Het werk is echter geliefd bij vrijwel alle klassieke-muziek liefhebbers. Händel schreef *Water Music* voor de koning van Engeland, George I. Bij de eerste uitvoering zat het complete orkest met strijkers, fluiten, hobo's, fagot, hoorns en trompetten op een groot vlot in de Theems. Pauken en klavecimbel moesten op de kade blijven. De muziek vormde de achtergrond voor een diner van de koning op zijn koninklijk jacht, de overige toehoorders zaten in tal van bootjes eromheen. De kades waren volgestroomd met publiek. George I was zo verrukt van de muziek dat het werk die avond op de Theems drie keer uitgevoerd moest worden.

Johann Sebastian Bach Actus Tragicus, Cantate BWV 106

Z19-02
1707 | 20 min.

Honderden cantates schreef Johann Sebastian Bach, in een razend tempo. Elke cantate is niettemin een meesterwerk. De *Actus Tragicus* (Gottes Zeit ist die allerbeste Zeit, BWV 106) uit 1707 is een van de bekendste. Het is een van de eerste cantates die Bach schreef, bestemd voor een begrafenisdienst. Het sterven wordt muzikaal verwoord als een

vredig binnengaan in het paradijs. Het onderwerp van de *Actus Tragicus* is, geheel volgens het geloof in Bachs tijd, de tweedeling tussen een wereld vol ellende en de hoop op verlossing. De muziek ontroert, troost maar zit tegelijkertijd vol optimisme.

Johann Sebastian Bach Brandenburgse Concerten nr. 2 en 4

Z18-01
1721 | 30 min.

De *Brandenburgse Concerten* (1721) van Johann Sebastian Bach zijn instrumentale composities in de stijl van de Italiaanse barok. In elk van de zes concerten krijgen enkele instrumenten bij toerbeurt een solo-rol, waarbij de musici hun vaardigheden op hun instrument kunnen etaleren. Even later voegen ze zich weer in het geheel (de tutti). Solo- en tutti-delen wisselen elkaar af en maken de *Brandenburgse Concerten* tot ongecompliceerde en aangename muziek. Van de zes concerten worden er twee in deze luisterwijzer besproken: het tweede concert waarin trompet, hobo, altblokfluit en viool met elkaar 'wedijveren' om de aandacht van de luisteraar, en het vierde concert waarin twee altblokfluiten en de viool in prachtige en zeer virtuoze solistische passages proberen elkaar de loef af te steken.

Johann Sebastian Bach De Goldberg-varianties

Z16-01
1741 | 45 min.

In 1741 bracht Bach het vierde deel van zijn *Clavierübung* uit.

Ze zijn bekend geworden als de *Goldbergvarianties*. Dit muzikale bouwwerk wordt als een van de belangrijkste klaviercomposities uit de West-Europese muziektraditie beschouwd, met een prachtige balans tussen ratio en gevoel, structuur en speelse expressie, ingetogenheid en virtuositeit, weemoed en extase. Als de aria aan het eind van de cyclus weer klinkt zijn de noten dezelfde, maar realiseren we ons vol verbazing en verwondering dat we ondergedompeld zijn geweest in een muzikale wereld met een schoonheid zonder weerga.

Johann Sebastian Bach Hohe Messe

Z17-02
1747-1749 | 110 min.

Al jaren voert de *Matthäus-Passion* de *Hart & Ziel Lijst* aan. Maar in het buitenland wordt juist de *Hohe Messe* of wel de mis in h-Moll het meest opgevoerd. Bach schreef deze mis op het einde van zijn leven. Naast nieuwe ideeën verwerkte hij er al zijn mooiste en geliefdste composities in. Deze luisterwijzer biedt een introductie in het werk en er wordt ingegaan op de ontstaansgeschiedenis. Juist de variatie van alle muzikdelen maakt het luisteren boeiend. Het is een lang stuk: dus voor twee besprekingen of u kiest uw lievelingsstukken voor de bespreking.

Bach/Busoni Chaconne

Z18-02
1720 en 1893 | 31 min.

De *Chaconne* van J.S. Bach uit 1720 is één van de bekendste werken voor soloviool. Het bestaat uit een groot aantal variaties op een basmelodie. Het is een monument van ontzagwekkende inventiviteit en toont een diepgaand inzicht in de speelmogelijkheden van de viool. Nadien hebben anderen hiervan versies gemaakt voor verschillende instrumenten. De bekendste is die van Ferruccio Busoni voor piano uit 1893 in een virtuoze, romantische stijl, waarin rustige, soms verstilde momenten worden afgewisseld door razendsnelle passages en spectaculaire climaxen. De luisterwijzer volgt het origineel van Bach en de pianoverse van Busoni op de voet.

Georg Philipp Telemann Brockes-Passie

Z19-03
1716 | 60 min.

De *Brockes-Passie* is gebaseerd op het lijdensverhaal van Jezus, op rijm gezet door de Duitse dichter Bartold Brockes (1680-1747). Deze volgde niet één evangelie maar dichtte op basis van de vier evangeliën het lijdensverhaal tot een eigen, zeer aangrijpend verhaal. Dit tot grote ergernis van o.a. de Lutherse Kerk. Diverse componisten waaronder Telemann, Händel en Reinhard Keiser, gebruikten deze niet-liturgische tekst voor een passie en zo ontstonden de *Brockes-passies*. Ze werden niet in de dienst gebruikt. In Hamburg werd de uitvoering van de *Brockes-passies* zelfs verboden, daardoor raakten ze in onbruik. Telemanns *Brockes-Passie* is fantasierijk en zit vol muzikale vondsten die zelfs overgenomen werden door J.S. Bach en Haydn.

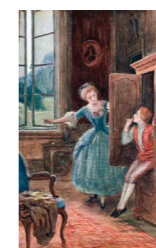

Antonio Vivaldi De Vier Jaargetijden

Z18-09
1723 | 40 min.

Wie kent ze niet, de beroemde *Vier Jaargetijden* van Vivaldi uit 1723? Iedere dag is er wel een deel op de radio te horen, stevast prijken de vier concerten in de top-100 van meest geliefde klassieke werken. Hoe slaagde Vivaldi erin om de verschillende karakters van de vier seizoenen in muziek uit te drukken? Hoor de lente ontwaken in *La primavera* (De lente), ervaar hoe zinderende warmte klinkt in *L'estate* (De zomer) en droom weg met de melancholische klanken van *L'autunno* (De herfst). *Le quattro stagioni*, vier korte concerten voor viool en strijkers.

Wolfgang Amadeus Mozart Le Nozze di Figaro

Z16-06
1786 | 3 uur

Le Nozze di Figaro uit 1786 is de eerste en één van de meest bekende van de drie 'Italiaanse' opera's van Mozart. De opera bevat vier akten en het libretto is gebaseerd op een blijspel. Het verhaal speelt zich af op een dag waarin allerlei komische en ook tragikomische ontwikkelingen plaatsvinden in het paleis van de Graaf Almaviva. De opera geeft ook impliciet commentaar op sociale en morele kwesties van de achttiende eeuw. De muziek is zeer toegankelijk en diverse melodieën zijn herkenbaar. De gekozen uitvoering voor deze luisterwijzer wordt in historische

kostuums gespeeld. De muzikwijzer gaat in op zowel de muziek als de dramatische uitvoering van de opera.

Wolfgang Amadeus Mozart Requiem

Z20-04
1791 | 50 min.

Een requiem is een mis op Latijnse teksten die wordt opgedragen aan gestorvenen. Het *Requiem* van Mozart (KV 626, 1791) is een van de meest geliefde requiemcomposities. Het wordt regelmatig in concertzalen uitgevoerd als zelfstandig muziekwerk. Tijdens het componeren ervan ging Mozarts gezondheid sterk achteruit. Hij overleed midden in het compositieproces en heeft het werk zelf niet kunnen voltooien. In deze luisterwijzer wordt naast het bestuderen van de muziek ook ingegaan op feiten en fabels rondom de voltooiing van het werk. Wie was de opdrachtgever, wie voltooide(n) het, welke gedeeltes zijn wel of juist niet van de hand van Mozart zelf? Voor de luisteraars is het eindresultaat toch een echt Mozart-product, een werk dat zeer tot de verbeelding spreekt, boeit en ontroert.

Weense klassieken

Joseph Haydn Symphonie no. 92 in G major 'Oxford'

Z17-07
1787 | 25 min.

De *Symphonie no. 92 in G major* ('Oxford') van Haydn (1732-1809) is een laat voorbeeld van de lange

reeks symfonieën die Haydn heeft gecomponeerd. Haydns muziek heeft vele musici na hem geïnspireerd. De kennis van zijn muziek geeft ons meer begrip van de muziek van vele componisten na zijn tijd. Haydns muziek is 'luis-termuziek', toegankelijke muziek, minder 'emotioneel' dan de muziek van de Romantiek. Dit wil niet zeggen dat er geen originele, en voor zijn tijd nieuwe vondsten, in zijn te ontdekken. Luister naar prachtige muziek gecomponeerd 1787 door een van de grondleggers van de symfonie.

Joseph Haydn
Die Schöpfung

Z21-04
1798 | 1 uur

Joseph Haydn zei eens: "Als ik aan God denk, is mijn hart zo vol vreugde, dat de noten als vanzelf uit mij stromen." Tijdens zijn succesvolle verblijven in Londen maakte Haydn kennis met de oratoria van Händel, die een immense populariteit genoten. In Londen hoorde Haydn een libretto getiteld *The Creation of the World* dat het zaadje plantte voor het componeren van een grootschalig oratorium met de schepping als onderwerp. Die Schöpfung was in Haydns tijd een verrassende compositie, waarin hij met de toen voorhanden muzikale middelen erin slaagde, bijzonder beeldende, tot de fantasie sprekende muziek te scheppen. In prachtige recitatieven, arias en monumentale koorstukken komt de schepping muzikaal tot leven. Vanaf de eerste uitvoering 1798 was *Die Schöpfung* een daverend succes.

Ludwig van Beethoven
Twee Pianosonates o.a. 'De Mondscheinsonate'

Z18-03
1796-1802 | 40 min.

Ludwig van Beethoven schreef 32 pianosonates. De 14e sonate, de *Mondscheinsonate*, is geliefd vanaf zijn verschijning en geniet tot op de dag van vandaag een grote populariteit. In deze luisterwijzer wordt de Mondscheinsonate vergeleken met een enkele jaren eerder verschenen (vroeg) sonate van Beethoven. Na de bespreking van de wijzer weet u waarom de *Mondscheinsonate* gezien kan worden als een scharnierpunt in Beethovens piano-oeuvre.

Ludwig van Beethoven
De 'Eroica', Symfonie no. 3

Z16-02
1803-1804 | 54 min.

De compositie ontstond 1803/1804 ter ere van Napoleon Bonaparte. Echter nadat Napoleon zichzelf tot keizer kroonde, veranderde Beethoven de titel. De muzikale stijl van de symfonie is te plaatsen tussen het classicisme en de romantiek. De luisterwijzer gaat in op het horen van de kenmerken van beide stijlen. De symfonie bestaat uit vier delen, waarin soms iets van de buitenmuzikale werkelijkheid wordt uitgebeeld.

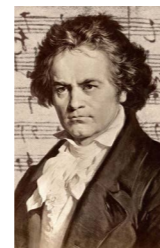

Ludwig van Beethoven
Symfonie nr. 9

Z19-04
1823 | 55 min.

Beethovens *Negende Symfonie*, zijn laatste uit 1823, hoort tot de canon van de West-Europese muziek. Dat komt niet door de eerste drie delen – hoe mooi die ook zijn. Het vierde deel, de *Finale*, bevat de muziek op grond waarvan deze symfonie geplaatst is op de lijst van Werelderfgoed van de Unesco. 'Mooi' of 'niet mooi' zijn begrippen die nauwelijks van toepassing zijn op deze *Finale*, maar worden er inderdaad de idealen vriendschap en broederschap muzikaal mee uitgedragen? Het zal blijken, dat het nog niet zo gemakkelijk is om de betekenis van deze 'muziek over muziek' te achterhalen.

Ludwig van Beethoven
Diabelli-varianties

Z17-04
1823 | 55 min.

In 1819 en 1823 componeerde Beethoven met als vertrekpunt een eenvoudige wals van de muzikuitgever Anton Diabelli, een reeks van 33 varianties. Van huis uit was Beethoven pianist en een ongehoord goede improvisator, maar vanwege zijn doofheid kon hij rond 1820 al vele jaren niet meer spelen voor publiek. De muziek in zijn hoofd, zijn tomeloze energie, zijn originele vondsten, zijn hartstochten, explosies en creativiteit kon hij alleen nog kwijt op papier. De *Diabelli-varianties* zijn een kroon op een imposant piano-oeuvre. Alles wat Beethoven aan expressiemogelijkheden voor het instrument in huis heeft, is erin

te horen. Zo zijn deze varianties op een 'onnozel en banaal' walsje Beethovens hommage geworden aan 'zijn' instrument en aan de historie ervan, want in deze compositie brengt hij ook een groots eerbetoon aan zijn voorgangers Bach, Haydn en Mozart.

Romantiek

Franz Schubert
Symfonie nr. 8 in b-mineur (Onvoltooide)

Z21-05
1822 | 25 min.

Van de orkestwerken die Schubert schreef is de *Achtste Symfonie* uit 1822 zijn meest bekende. Zij kreeg haar bijnaam (Onvoltooide) omdat Schubert slechts twee delen heeft voltooid, in plaats van vier, zoals toen gebruikelijk was. Hiervoor zijn verschillende verklaringen gegeven, maar ongeacht welke die geweest zijn, deze symfonie heeft de wereld veroverd met haar twee delen. Steeds weer maakt zij een diepe indruk op velen die haar horen, zowel vanwege de mooie melodieën als vanwege de tegenstellingen tussen dramatiek en lyriek, tussen donker en licht en tussen verdriet en troost. In combinatie met de kleurrijke instrumentatie zorgen deze kenmerken voor een intense, ontroerende luisterervaring, die u niet snel zult vergeten.

Franz Schubert
Liederencyclus Winterreise

Z16-11
1827 | 30 min.

Met zijn liederencyclus *Winterreise* uit 1827 weet de componist Franz Schubert een adembenemende sfeer te creëren. De vierentwintig gedichten van Wilhelm Müller beschrijven de schijnbaar doelloze reis door een winterlandschap van een in de liefde zwaar teleurgestelde man. Tijdens zijn reis maken we kennis met zijn herinneringen, overpeinzingen, zijn eenzaamheid en de vele emoties die hiermee gepaard gaan. Schubert is beroemd om de manier waarop hij de sfeer van de gedichten muzikaal tot uitdrukking brengt. Laat u meevoeren op deze reis en maak zo kennis met het Duitse romantische lied.

Hector Berlioz
Symphonie Fantastique

Z16-03
1830 | 50 min.

De *Symphonie Fantastique* staat vaak op het programma van grote symfonieorkesten en is ook regelmatig te horen op de radio. Het is dan ook een aantrekkelijk muziekstuk om naar te luisteren, maar zeker ook een werk om meer over te willen weten. De Franse componist Berlioz schreef dit romantische werk op basis van zijn eigen tekst over een periode uit het leven van een artiest: hartstochtelijke liefdeswanen en koortsachtige nachtmerries zijn verklankt in vijf schilderachtige delen. De muziekwijzer geeft de vertaalde Franse tekst en luistersuggesties.

Frédéric Chopin
Diverse werken voor piano solo

Z19-05
1830-1849 | 60 min.

De Pools/Franse componist Frédéric Chopin was zelf een virtuoos pianist en componeerde 1830 en 1849 met name werken voor piano solo. Zijn Poolse waltels klinken door in veel van zijn composities zoals in de mazurka's en de polonaises. De nocturnes, walsen, etudes en preludes zijn geliefd bij een groot publiek. Hij componeerde in een geheel eigen stijl die zeer herkenbaar is. De luisterwijzer maakt u bekend met een gevarieerde selectie uit zijn composities en met de muzikale middelen die zijn muziek zo uniek maakt.

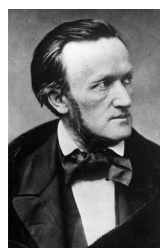

Robert Schumann
Dichterliebe

Z17-11
1840 | 30 min.

Het jaar 1840 is bekend geworden als Schumanns liederenjaar. Behalve de liederen waaruit later *Dichterliebe* is samengesteld, componeerde hij dat jaar ook de liederencycli *Liederkreis* en *Frauenliebe und Leben* en als verjaardagscadeau voor zijn geliefde Clara een boekje liederen op gedichten van diverse schrijvers: *Myrrthen*. *Dichterliebe* vertelt het verhaal van een ontluikende liefde van een dichter. De liefde blijkt echter onmogelijk en de dichter moet er afstand van nemen. De liederen van *Dichterliebe* zijn gemaakt op gedichten van Heinrich Heine, die zijn liefdesverdriet soms nogal ironisch en sarcastisch verwoordt. Is dat ook in Schumanns muziek te horen?

Richard Wagner
Delen uit Tristan und Isolde.

Z18-10
1865 | 40 min.

Deze opera is gebaseerd op de middeleeuwse sage van Tristan en Isolde. Hun zinderende, maar verboden liefde leidt tot de noodlottige, tragische dood van beiden. De luisterwijzer beperkt zich tot vier fragmenten in verschillende encenseringen en versies. De *Liebestod* geldt als een van de meest indringende ervaringen uit de muziekgeschiedenis.

Max Bruch
Vioolconcert nr. 1 in g-mineur

Z21-06
1866-1868 | 25 min.

Max Bruchs *Eerste Vioolconcert* (1866-1868) is zijn meest gespeelde compositie. Het werk is onverminderd geliefd bij zowel violisten als publiek vanwege de mooie, toegankelijke melodieën en de fraaie balans tussen violsolo en orkest. De beroemde Hongaarse violvirtuoos Joseph Joachim, aan wie het is opgedragen, noemde het het rijkste en meest verleidelijke van de vier grote Duitse vioolconcerten (namelijk van Beethoven, Mendelssohn, Bruch en Brahms). Hopelijk nodigt dit prachtige concert u uit om ook kennis te nemen van andere werken van Bruch en te ontdekken dat hij meer is dan de componist van die ene compositie. Het *Eerste Vioolconcert* heeft veel bijgedragen aan de bekendheid van Bruch, maar tegelijk de populariteit van zijn andere vioolconcerten overschaduwde.

Modest Moesorski/Ravel
Schilderijentoonstelling

Z17-09
1874 | 33 min.

Werken van de kunstenaar Victor Hartmann vormden de inspiratiebron voor Moesorski's *Schilderijentoonstelling*. Via een muzikale promenade wordt de luisteraar langs de verschillende werken geleid, die door Moesorski op een zeer levendige en uitermate beeldende manier op muziek zijn gezet. De luisterwijzer gaat uit van de orkestratie van Ravel die bij het publiek een grotere bekendheid geniet dan de originele pianoversie.

Georges Bizet
Carmen

Z19-06
1875 | 70 min.

Carmen is sinds jaar en dag de lieveling van het operapubliek. Bij de première was het publiek geschokt door het wulpse karakter van de hoofdpersoon en de brute slotscène die eindigde met een crime passionnel. Maar onderwerpen als een femme fatale, liefde, passie, jaloezie, verraad, rivaliteit, macht en haat zijn van alle tijden en zijn de ingrediënten voor dit boeiende verhaal. Maar het is vooral de prachtige muziek van Bizet, met haar vele hoogtepunten, waardoor deze opera een van de bekendste en populairste opera's is.

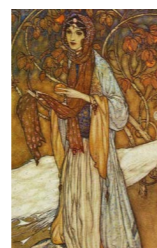

Pjotr Ilyitch Tsjaikovski
Vierde symfonie

Z22-04
1877-1878 | 50 min.

Tsjaikovski schreef de *Vierde symfonie* tijdens een zeer turbulente periode in zijn leven. Volgens sommige critici is dat te horen in zijn muziek. Maar is dat ook zo? Daar wordt in deze luisterwijzer aandacht aan besteed. En wel in relatie met wat Tsjaikovski zelf over deze symfonie heeft geschreven. Hoe dacht hij er zelf over? Hoe betrouwbaar is dit? Deze luisterwijzer bespreekt de muziek van deze zeer populaire symfonie en vergelijkt de mening van de componist met die van een musicologe uit de twintigste eeuw. Wat zal uw mening zijn? Een discussie waard!

Nicolaj Rimski-Korsakov
Shéhérazade

Z21-07
1888 | 50 min.

De *Sprookjes van Duizenden-één-nacht* waren voor de Russische componist Rimski-Korsakov de inspiratiebron voor de symfonische suite voor orkest *Shéhérazade* (1888). Omdat Sultan Shahriar overtuigd is van de trouweloosheid van vrouwen, laat hij elke nieuwe bruid na de huwelijksnacht ter dood brengen. Shéhérazade echter vertelt hem zulke mooie en vooral spannende verhalen dat hij haar executie telkens weer uitstelt. Rimski-Korsakov vertaalde vier van de sprookjes in prachtige, tot de verbeelding sprekende muziek, waarin de personages van de Sultan en Shéhérazade te herkennen zijn aan elk een eigen melodie. Laat

u met de muziek meevoeren in de wereld van de Arabische sprookjes en geniet u van dit bijzonder knap georkestreerde werk van Rimski-Korsakov.

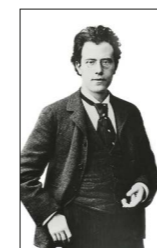

Gabriel Fauré
Requiem

Z22-05
1887-1900 | 40 min.

Het *Requiem* van de componist Fauré (1845-1924) is een zeer bekend en geliefd koorwerk. In de jaarlijkse klassieke top-400 van NPO Radio 4 eindigde het in 2021 als vierde. Hoe kan het, dat zo'n droevige dodenmis zo geliefd is? Misschien houden we wel van droevige muziek, maar zeker is ook dat het *Requiem* van Fauré niet zozeer gericht is op de gruwelen van de Dag des Oordeels, die de overledene en ons allen te wachten staat, maar op vergeving en de hoop op een toekomst in Gods prachtige paradijs.

Gustav Mahler
Lied en symfonie

Z19-07
1885 | 60 min.

In Nederland bestaat een grote Mahlertraditie. Deze luisterwijzer is bedoeld als een introductie voor nieuwe Mahler luisteraars. Liederen en symfonieën uit 1885 zijn bij Mahler nauw met elkaar verbonden. Meestal ontstonden ze min of meer tegelijkertijd. Na een eerste kennismaking met enkele liederen, volgt een bespreking van delen uit Symfonie no. 1 en Symfonie no. 2. Deze delen worden vervolgens besproken in relatie tot de liederen die daarin voorkomen.

Gustav Mahler
Kindertotenlieder en Adagietto uit Symfonie nr. 5

Z20-07
1901 en 1904 | 60 min.

De liederen van Gustav Mahler verheugen zich altijd in een grote belangstelling. Misschien raken ze ons onmiddellijk in het hart. Maar waar gaat het eigenlijk over? Mahler was in zijn muziek veel bezig met de grote vragen van leven. Als kind werd hij vroeg geconfronteerd met de dood van broertjes en zusjes. De grote bundel met 428 gedichten van Friedrich Rückert die al schrijvend, het verlies van zijn twee kinderen probeerde te verwerken, inspireerde Mahler zeer. Vijf liederen werden op muziek gezet. Deze liederen klinken ook weer door in Mahlers symfonieën. Het Adagietto uit Symfonie nr. 5 behoort wel tot de meest geliefde muziekstukken en is onder andere bekend uit de film *Dood in Venetië*, waarin ook twee liederen van Rückert te horen zijn.

Edvard Grieg
Peer Gynt Suites

Z18-07
1888 en 1891 | 33 min.

De Noorse componist Edvard Grieg componeerde toneelmuziek bij het stuk *Peer Gynt* (1876) van de schrijver Henrik Ibsen. Jaren later stelde hij uit deze stukken twee suites samen (1888 en 1891). Deze *Peer Gynt Suites* zijn tot op de dag van vandaag zeer geliefd bij een groot publiek. In deze luisterwijzer volgt u de muziek die de fantasievolle avonturen van Peer Gynt tot leven brengt.

Antonin Dvorák
Symfonie nr. 9 'Uit de nieuwe wereld'

Z17-06
1893 | 50 min.

De *Negende Symfonie* is het bekendste werk van Dvorák. Deze Tsjechische componist schreef de symfonie in zijn Amerikaanse periode. Gaat het over Amerika of heeft Dvorák heimwee naar zijn vaderland? De luisterwijzer gaat in op de verschillende onderdelen van deze symfonie en biedt achtergrondinformatie over de componist. Men zegt dat Neil Armstrong deze symfonie bij zich had bij de maanlanding.

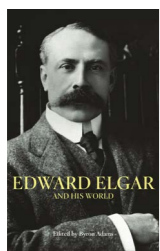

Antonín Dvorák
Celloconcert in b-mineur (Opus 104)

Z20-05
1894-1895 | 43 min.

Antonín Dvorák schreef zijn *Celloconcert in b-mineur* aan het einde van zijn verblijf in New York als directeur van het Nationaal Conservatorium. De meeslepende melodieën en het samenspel tussen solist en orkest hebben dit werk zeer geliefd gemaakt bij zowel cellisten als het publiek. Het is op dit moment een van de meest gespeelde celloconcerten ter wereld. Ook Dvorák zelf was uiteindelijk ingenomen met dit werk, ondanks zijn aanvankelijke weerstand tegen het schrijven van muziek voor de cello als solo-instrument. Dit concert bevat niet alleen fraaie muziek maar ook een herinnering aan een emotionele gebeurtenis uit Dvoráks privéleven. Het beluisteren van dit concert betekent voor veel mensen elke keer weer een ontroerende ervaring.

Edward Elgar *Enigma Variaties* (Opus 36)

Z20-06
1898-1899 | 35 min.

Met zijn Variations on an original theme beleefde de Engelse componist Edward Elgar (1857-1934) zijn eerste internationale succes als componist. Het werk bestaat uit een eigen thema en veertien variaties op dat thema. Elke variatie is een portret van een persoon uit de vriendenkring van de componist. De variaties zijn daarmee als het ware een reis met de componist als gids, die ons laat kennismaken met een aantal van zijn vrienden. Het enigma (raadsel) in de ondertitel *Enigma Variaties* uit 1898/1899 verwijst naar een bekende melodie waarnaar in het werk verwezen zou worden, maar die nooit daadwerkelijk wordt gespeeld. Musicologen hebben dit raadsel tot nu toe echter niet kunnen oplossen. Kennis van de oplossing is niet nodig om te kunnen genieten van dit werk. Het bevat veel mooie muziek die mede door de fraaie instrumentatie zeer toegankelijk is.

Faust van Goethe als inspiratie voor componisten

Z22-06
19e en 20e eeuw | 60 min.

Iedereen heeft wel eens van Faust van Goethe gehoord. Misschien staat het boek wel (niet helemaal uitgelezen?) bij u in de boekenkast. Goethe heeft zijn verhaal gebaseerd op al lang bestaande volksverhalen. In de loop der eeuwen zijn veel kunstenaars, waaronder componisten, geïnspireerd geraakt door het

Faust-thema. In deze luisterwijzer maakt u kennis met een selectie uit een aantal bekende muziekwerken over dit thema uit de 19e en 20e eeuw, waaronder opera's, symfonieën, liederen en oratoria. Hiervan worden delen besproken zodat u een indruk krijgt hoe diverse componisten dit thema voor hun composities hebben gebruikt.

Twintigste eeuw

Sergej Rachmaninov *Tweede Pianoconcert*

Z21-08
1900-1901 | 35-40 min.

Het *Tweede Pianoconcert* van Rachmaninov uit 1900 – 1901 behoort tot de bekendste en meest geliefde romantische pianoconcerten. Het had weinig gescheeld of dit werk, en al zijn latere composities, waren er niet geweest. Na een rampzalig verlopen première van zijn *Eerste Symfonie* (de dirigent Glazoenov was dronken) had Rachmaninov zijn zelfvertrouwen als componist verloren. Drie jaar lang kwam er geen enkel nieuw werk uit zijn handen. Dit pianoconcert is het eerste werk dat hij componeerde na deze zwarte periode in zijn leven. Het was meteen een groot succes door de meeslepemde hoogtepunten en de warme lyriek. Decennia later sprak het concert nog zo tot de verbeelding, dat het gebruikt is in de films *Brief Encounter* (1945) en *The Seven Year Itch* (1955).

Arnold Schönberg *Verklärte Nacht*

Z19-08
1899 | 30 min.

Arnold Schönberg (1874-1951) heeft op de West-Europese muziek van de twintigste eeuw een zeer grote invloed gehad. Zijn naam is verbonden met twaalf-toonsmuziek (dodecafonie), maar zijn muzikale wortels liggen in de negentiende-eeuwse romantiek van Brahms en Wagner, en die wortels heeft hij nooit verloochend. Zijn strijksextet *Verklärte Nacht*, een van zijn vroegste en meest bekende werken uit 1899, getuigt ook van deze muzikale traditie, maar laat eveneens horen dat Schönberg grenzen opzoekt om zijn muziek zo expressief mogelijk te laten klinken.

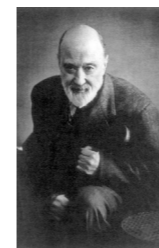
Arnold Schönberg *Pierrot Lunaire*

Z20-08
1911-1912 | 30 min.

In opdracht van de actrice Albertine Zehme componeerde Arnold Schönberg (1874-1951) 1911/1912 muziek bij eenentwintig vanuit het Frans naar het Duits vertaalde gedichten. Ze gaan over de tragische clown Pierrot uit de *Commedia dell'arte*, het Italiaanse zeventiende-eeuwse volkstheater. In de meeste gedichten spelen maan en maanlicht een rol. Schönberg laat de tekst vertolken door Sprechtimme (spreekstem), een vocale techniek die het midden houdt tussen spraak en zang. De stem wordt begeleid door een klein, gevarieerd instrumentaal ensemble. Schönberg heeft zich in *Pierrot Lunaire* losgemaakt van allerlei tonale regels die de achttiende

en negentiende eeuwse muziek kenmerken. Zowel Schönbergs expressionistische muziek als de instrumentatie van het stuk verbaasden het publiek, maar Stravinsky en Puccini bewonderden de door Schönberg vernieuwde traditie. Tegenwoordig is *Pierrot Lunaire* een standaardwerk van de modern-klassieke muziek.

Charles Ives *Selectie uit zijn liederen*

Z19-09
1894-1921 | 30 min.

Charles Ives geldt als een van de grootste Amerikaanse componisten, zo niet de grootste. Hij componeerde onder meer bijna 200 liederen. De teksten gaan over tal van onderwerpen, van familielevens en nostalgie tot cowboyleed en oorlog. Eigenzinnig als hij was hanteerde hij daarbij iedere muziekstijl die hij passend vond voor het onderwerp, van kerklid tot mars, van simpel tonaal tot atonaal. In de luisterwijzer worden negen liederen besproken, geselecteerd op basis van variëteit en toegankelijkheid.

Erik Satie *De muziek van Erik Satie*

Z22-07
1886-1924 | 60 min.

Wie kent niet de prachtige, verstilde *Gymnopédies en Gnossiennes* voor piano van de Franse componist Erik Satie (1866-1925)? In Parijs verbleef Satie voornamelijk in de cafés-cabarets van Montmartre waar hij zijn geld verdiende met pianospelen. Als componist moest hij niets hebben van de gevestigde

compositieregels met als resultaat een heel eigen, unieke muziekstijl. Pianomuziek, cafémuziek, orkestmuziek, toneel- en filmmuziek, het komt allemaal langs in deze luisterwijzer. Maak kennis met het bijzondere leven en werk van deze excentrieke componist.

Claude Debussy *Selectie uit 24 Préludes voor piano*

Z18-05
1910-1913 | 35 min.

In zijn *24 Préludes* roept de Franse componist Claude Debussy prachtige poëtische sfeerbeelden op. Hij doet dat onder andere met mysterieus aandoende melodieën, exotisch klinkende toonladders, vrije ritmiek en subtiel gebruik van dynamiek. Het is allereerst aan de luisteraar om eigen beelden op te roepen bij de muziek. De titels, die onderaan de stukken staan, geven een suggestie van de opgeroepen beelden. Deze luisterwijzer gaat over een selectie uit de preludes.

Giacomo Puccini *Gianni Schicchi*

Z16-08
1918 | 54 min.

In 1918 vond de première plaats van *Il Trittico* (De Triptiek) van Giacomo Puccini (1858-1924). *Il Trittico* bestaat uit drie korte opera's (eenakters) waarvan *Gianni Schicchi* de laatste is. *Gianni Schicchi* is een komische opera. De kern van het verhaal is gebaseerd op een paar regels uit Dante's *Divina Commedia*. U maakt kennis met de inhilige familie Donati die het testament waarin zij onterfd zijn, verdoezelen en koortsachtig op

zoek gaan naar een oplossing. Zij krijgen hierbij de hulp van Gianni Schicchi. Worden hier misschien de bedriegers bedrogen? Geniet van het hilarische verhaal, alle echte en valse emoties, een aandoenlijk liefdesverhaal en natuurlijk van de prachtige, meeslepemde muziek.

Lili Boulanger *Diverse composities*

Z21-09
1914-1918 | 45 min.

Lili Boulanger (1893-1918) was al jong een succesvolle componist. Op haar negentiende won ze de prestigieuze Prix de Rome, ze was de eerste vrouw ooit die deze prijs ontving. Zij is een fascinerende, originele componist, die een veelbelovende muzikale toekomst voor zich had. Helaas was ze chronisch ziek en overleed ze al op haar vierentwintigste. Ze componeerde in haar korte leven meest liederen, voor solist of koor, met piano- of orkestbegeleiding. Verder schreef ze een aantal instrumentale werken. De liederen gaan vaak over de natuur of zijn religieus geïnspireerd. Muzikaal is Boulanger verwant aan Debussy en Fauré. In deze luisterwijzer komt een aantal liederen aan de orde van de gepassioneerde liederencyclus *Clairières dans le ciel*. Daarnaast een dramatisch werk voor koor en orkest en een luchtig instrumentaal orkestwerk. Gecomponeerd 1914 en 1918.

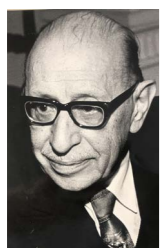

Igor Stravinsky
Le Sacre du Printemps

Z20-09
1913 | 35 min.

Stravinsky (1882-1971) wordt beschouwd als een van de belangrijkste componisten van de twintigste eeuw. Zijn bekendste werk is de *Sacre du Printemps* (lentewijding), oorspronkelijk balletmuziek maar vaak uitgevoerd als zelfstandig muziekstuk. Bij de eerste uitvoering van het ballet in Parijs 1913 ontstond zoveel opwinding en rumoer in de zaal, dat de muziek volledig overstemd werd. De opwinding betrof niet alleen het onthutsende verhaal van een ritueel lentefeest dat uitloopt op het offeren van een maagd. Het rumoer in de zaal begon al meteen toen het doek opging en een opzweepend ritme van dissonante (scherpe) akkoorden klonk. Wie waren de drie Russen Igor Stravinsky, Sergej Diagilev (de impresario) en Vaslav Nijinski (de choreograaf)? Wat was er zo nieuw, opwindend en ontroerend aan deze muziek? Hoe ervaren we deze muziek een eeuw later?

Igor Stravinsky
L'Histoire du soldat

Z16-12
1918 | 35 min.

Stravinsky (1881-1971) schreef dit stuk op jonge leeftijd, voor een bezetting van slechts zeven instrumentalisten en een verteller. Het wordt zelden in een concertzaal uitgevoerd en is zeker niet op de radio te horen. Maar vanwege de kleine instrumentale bezetting en verschillende rollen o.a. van een verteller, wordt het stuk vaak gebruikt bij kamermu-

ziekseries of als losse productie. Het is een interessant thema: een soldaat op verlof, die zijn ziel (zijn viool) verkoopt aan de duivel. Het verhaal kent al veel verschillende vertalingen en uitvoeringen. Er is gekozen voor een uitvoering van het Kamermuziek Festival Utrecht 2011 van Janine Jansen. Door het beperkte aantal instrumenten is de compositie heel goed te volgen.

George Gershwin
Rhapsody in Blue

Z16-04
1924 | 35 min.

1924 componeerde George Gershwin in 5 weken *Rhapsody in Blue*. Over het ontstaan van dit werk, dat onmiddellijk een groot succes was, en de discussie erover in de muziekwereld is veel te zeggen. Kunnen we het klassieke muziek, 'moderne' muziek of jazz noemen? Hoe is het deze compositie vergaan in de loop der tijden? Hoe heeft het zowel klassieke als jazz musici geïnspireerd? Heeft het een rol gespeeld in het rassenprobleem in de USA? Deze discussieonderwerpen komen aan bod, maar vooral ook hoe het stuk is opgebouwd en welke muzikale elementen, naast het luisterplezier, te horen zijn.

Willem Pijper
Pianoconcert

Z17-10
1927 | 12 min.

Een pianoconcert van de Nederlandse componist Willem Pijper gecomponeerd 1927. Willem Pijper was de belangrijkste Nederlandse

componist van de jaren twintig van de vorige eeuw. Hij kan als de leider van de Nederlandse avant-garde van die tijd worden beschouwd. Zijn pianoconcert is een van zijn belangrijkste composities en was ook buiten onze grenzen bekend. Dit pianoconcert kan als een voorbeeld van de Nederlandse muziek van de eerste helft van de twintigste eeuw worden gezien. De toon is dansend, jazzy met een toets van de lichte muziek van de 'roaring twenties'. Deze twintigste eeuwse muziek vergt concentratie, maar omdat het slechts 12 min. duurt moet dit een uitdaging zijn!

Henriëtte Bosmans
Twee soloconcerten en een lied

Z20-10
1923 | 40 min.

Henriëtte Bosmans (1895-1952) was in haar tijd een bekende en succesvolle componist en concertpianist. Zij componeerde een respectabel oeuvre bij elkaar, variërend van werken voor orkest met solo-instrument tot kamermuziekwerk en liederen. Haar werk is uitgevoerd door alle vooraanstaande orkesten van Nederland. Haar stijl is vroeg-modern te noemen en doet denken aan de Franse componisten Gabriel Fauré en Maurice Ravel. Voor deze luisterwijzer is een keuze gemaakt van drie van Bosmans werken uit resp. 1923, 1928 en 1947. *Poème*, een soloconcert voor cello en orkest, dat nog laat-romantische trekken heeft; het sprankelende *Concertino voor piano en orkest*, dat zeer succesvol was en nog steeds wordt uitgevoerd en een van haar zeer geliefde liederen die zij aan het eind van haar leven schreef. Open uw oren voor deze frisse en lyrische componist!

Francis Poulenc
Delen uit drie concerten voor solo-instrument(en) met orkest

Z19-10
1927 en 1938 | 46 min.

Na de Eerste Wereldoorlog bepleitte een groep Franse componisten een nieuwe stijl van componeren: aardse muziek, muziek voor alledag, simpel van structuur. Niet de muziek van de concertzaal stond model, maar veeleer die van het circus, de music hall en de jazz. Poulenc was de belangrijkste Franse exponent van deze richting, die mede vanwege de muzikale verwijzingen naar de 18e eeuw wel 'neoclassicisme' wordt genoemd. Zijn melodieën zijn simpel en welluidend, met levendige ritmes en veelal traditionele akkoorden, soms gekruid met scherpe dissonanten. In de luisterwijzer wordt ingegaan op drie concerten uit 1927/1928, 1932 en 1938 voor solo-instrument(en) met orkest, namelijk voor klavecimbel, voor twee piano's en voor orgel.

Maurice Ravel
Pianoconcert in G en Pianoconcert voor de linkerhand

Z16-10
1929 en 1931 | 41 min.

Maurice Ravel (1875-1937) componeerde 1929 en 1931 twee muzikaal zeer toegankelijke concerten voor piano en orkest, die naast duidelijke verschillen ook veel overeenkomsten vertonen. In beide composities worden dromerige melodieën afgewisseld met felle ritmiek en wordt veel gebruik gemaakt van jazz-effecten. Goed is te horen dat Ravel uitblonk in

schrijven voor het orkest met zijn diversiteit aan klankkleuren. Het eerste concert bestaat uit drie delen, waarvan het eerste en laatste deel hoge eisen stellen aan de virtuositeit van de solist. Het tweede deel bestaat uit een lang uitgesponnen, typische Ravel-melodie die herhaald wordt, met daar tussenin een sublieme muzikale climax. In het tweede concert speelt de pianist alleen met de linkerhand. Ravel schreef het voor de Oostenrijkse pianist Paul Wittgenstein die in de Eerste Wereldoorlog zijn rechterarm had verloren. Hoewel ook in dit werk een driedeling is te bespeuren, gaan de onderdelen bijna ongemerkt in elkaar over.

Richard Strauss
Hoogtepunten uit de opera Arabella

Z22-08
1929 en 1932 | 70 min.

De Duitse componist Richard Strauss (1864-1949) is vooral bekend vanwege zijn liederen, symfonische gedichten en opera's. Hij schreef vijftien opera's waarvan *Arabella* de tiende is. De Oostenrijkse dichter en schrijver Hugo von Hofmannsthal schreef de tekst. *Arabella* wordt de laatste grote romantische opera genoemd. Het is een komedie met liefdesverwickelingen en complicaties, waarin tevens de maatschappij rond 1860 op de hak genomen wordt. Alles loopt goed af, de liefde zegeviert. Strauss was een voortreffelijk orchestrator, die elke door hem gewenste klankkleur kon realiseren. Met *Arabella* schreef hij toegankelijke, sfeervolle muziek, die mooie zangpartijen bevat en een twee-eenheid met de tekst vormt.

Carl Orff
Carmina Burana

Z19-11
1936 | 1 uur en 10 min.

De *Carmina Burana* van Carl Orff uit 1936 is een populair muziekstuk dat vaak wordt uitgevoerd. De tekst ervan is afkomstig uit een middeleeuws manuscript dat in de negentiende eeuw in het benedictijnenklooster Benediktbeuren is aangetroffen. Orff heeft hier muziek op geschreven voor orkest, koor en solisten. In deze luisterwijzer wordt ingegaan op de oorsprong van het manuscript, wat wij eruit kunnen reconstrueren en maar vooral wat Orff ervan heeft gemaakt.

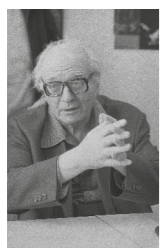

Olivier Messiaen
Diverse composities

Z22-09
1937 en 1957 | 45 min.

Olivier Messiaen is een van de grootste vernieuwers van de twintigste-eeuwse muziek. Vanaf 1930 heeft hij zestig jaar lang een stroom van composities in de wereld gebracht, de ene nog imposanter, ingenieuzer en verrassender dan de andere. In zijn vrije tijd trok hij erop uit om vogels te bestuderen. Hij noteerde hun zang en verwerkte die in zijn composities. Zijn muziek vertelt vrijwel altijd een verhaal, het gaat over de liefde, het geloof en over de zingende vogels. Het is zeer complexe, maar ook heftige, sensuele en soms verstilde muziek. In deze luisterwijzer komen al deze aspecten uit de periode 1937-1957 aan de orde.

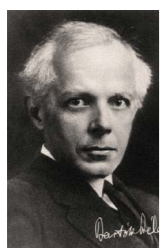

Olivier Messiaen
Quatuor pour la fin du Temps

Z17-08
1941 | 50 min.

De Fransman Olivier Messiaen (1908-1992) componeerde het aangrijpende en ontroerende *Quatuor pour la fin du Temps* in de Tweede Wereldoorlog toen hij door de Duitsers in krijgsgevangenschap werd gehouden in Stalag VIII A, een kamp in Polen. Hier waren ook een klarinettist, violist en cellist gedetineerd. Messiaen nam de pianopartij voor zijn rekening. In januari 1941 werd het stuk in een ijzige kou in een van de barakken uitgevoerd voor medegevangenen en kampwachters. Het stuk maakte op de aanwezigen een verpletterende indruk en sindsdien hoort het tot de canon van de twintigste-eeuwse West-Europese muziek.

Bela Bartok
Concert voor orkest

Z17-03
1943 | 38 min.

Dit in opdracht van het Boston Symfonieorkest 1943 geschreven werk behoort tot de populairste composities uit de 20e eeuw. Het muzikale idioom is gematigd modern en heel toegankelijk. De vijf delen bieden een grote variëteit aan muzikale structuren en de klankmogelijkheden van het orkest worden ten volle benut. Muzikale citaten en elementen van Midden-Europese volksmuziek zijn duidelijk te bespeuren. Speelsheid en dramatiek wisselen elkaar af en de muziek is zeer suggestief.

Richard Strauss
Vier letzte Lieder

Z17-13
1948 | 22 min.

Een jaar voor zijn dood, componeerde Richard Strauss op gedichten van Hesse en Eichendorff vier liederen voor sopraan en orkest. Naast gevoelens van lente en levensvreugd, overheersen in deze gedichten nochtans de thema's afscheid, berusting en dood. De muziek sluit naadloos aan bij de in de tekst vervatte emoties en is gecomponeerd in een zeer toegankelijke, laat-romantische stijl. Deze prachtige muziek geldt voor veel mensen als één van hun meest indringende luisterervaringen.

Benjamin Britten
War Requiem

Z17-05
1962 | 85 min.

Het *War Requiem* uit 1962 is een groots opgezette anti-oorlog compositie, geschreven in opdracht voor de opening van de herbouwde Coventry Cathedral die in de Tweede Wereldoorlog was verwoest. Benjamin Britten combineert hierin teksten uit de katholieke requiemmis met gedichten van Wilfred Owen, die daarin zijn nietsontziende, realistische oorlogservaringen weergaf. De zeer expressieve muziek is vervat in een toegankelijk modern idioom. Deze lange compositie vergt meer voorbereiding en besprekingstijd dan een doorsnee luisterwijzer. Aanbevolen wordt de bespreking te verdelen over twee bijeenkomsten.

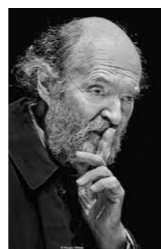

Louis Andriessen
Kennismaking met de muziek van Louis Andriessen

Z22-10
20e en 21e eeuw | 70 min.

In 2021 overleed op 82-jarige leeftijd Louis Andriessen, de bekendste Nederlandse componist van onze tijd. Maar kent u hem ook? Wist u dat hij meer dan honderd werken gecomponeerd heeft? Dat hij in Amerika op handen werd gedragen? In 1976 vestigde hij nationaal en internationaal zijn roem met *De Staat*, een werk in een geheel eigen, nieuwe stijl dat de weg vrijmaakte voor een bredere erkenning van hedendaagse muziek. In deze luisterwijzer maakt u kennis met een aantal van zijn composities, vanaf een van zijn eerste werken tot en met zijn laatste. Laat u verrassen door hedendaagse muziek van deze zeer energieke, gedreven en geëngageerde componist!

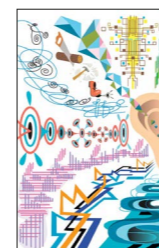
Arvo Pärt
Diverse composities

Z20-11
1976, 1977 en 2004 | 30 min.

De Estse componist Arvo Pärt, geboren 1935, is nog steeds actief. Hij is zeer succesvol en populair bij het publiek. Pärt heeft niet alleen eigentijdse klassieke componisten geïnspireerd, maar ook musici buiten deze categorie zoals Björk, Radiohead en Keith Jarrett. Zijn composities zijn te horen in vele films en tv-documentaires. De muziek van Pärt wordt wel eens minimalistisch en/of spiritueel genoemd. In deze luisterwijzer gaan we in op deze bijzondere

muziek en op de achtergronden van deze classificaties. Pärt heeft een muziekstijl ontwikkeld die de tintinnabuli-stijl wordt genoemd (tintinnabulum is Latijn voor klokje). Aan de hand van vijf van zijn composities wordt besproken wat dit inhoudt. De werken die besproken worden zijn: *Für Alina* (1976), *Arbos* (1977), *Cantus* (1977), *Fratres* (1977) en *Da Pacem Domine* (2004).

Diverse Componisten
Seriële muziek en minimal music, een aparte luister-ervaring

Z21-10
20e eeuw | 1,5 uur

Deze luisterwijzer is anders opgebouwd dan de gebruikelijke. U maakt hierin kennis met seriële muziek en minimal music uit de 20ste eeuw, die in bepaalde opzichten elkaars tegenpolen zijn. De luisterwijzer gaat eerst in op het luisteren naar muziek in het algemeen. Vervolgens komen het ontstaan en de ontwikkeling van deze twee muziekvormen aan de orde. Hoewel er aandacht is voor de speciale kenmerken van deze nieuwe genres, is deze luisterwijzer niet direct gericht op analyse van de muziek. Het is de bedoeling dat u wordt gestimuleerd om van gedachten te wisselen over het ervaren van deze muzieksoorten. Dit zal zeker ruimte geven voor discussie, we zijn tenslotte allen ervaringsdeskundigen bij het luisteren naar muziek.

Divers

Diverse Componisten
Filmmuziek

Z21-11
18e en 20e eeuw | 60 min.

Herinnert u zich wel eens de muziek van een film die u gezien heeft? Vaak lijkt deze bijzaak, maar filmmuziek is wel degelijk van belang voor de beleving van een film en kan als een apart genre worden beschouwd. Het blijkt dat we bij een film anders luisteren naar muziek dan in een concertzaal. Waarom is muziek in een film zo belangrijk? Hoe werkt deze filmmuziek op ons in en is zij wel zo ondergeschikt als we in eerste instantie denken? In deze luisterwijzer worden de ontwikkeling, de soorten en de functie van filmmuziek besproken. Aan de hand van filmfragmenten wordt de muziek van enkele films besproken. In *Amadeus* is gebruik gemaakt van bestaande muziek uit de 18e eeuw, voor *Psycho* en *Vertigo* is de muziek in de 20ste speciaal gecomponeerd.

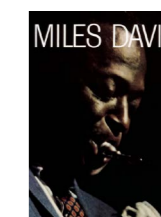
De Blues
De Blues, 'American black music'

Z18-04
20e eeuw | 60 min.

De blues is in het begin van de twintigste eeuw in Noord-Amerika bij de Afro-Amerikanen ontstaan en heeft vele westerse populaire muziekstijlen van de twintigste eeuw ingrijpend beïnvloed. Deze luisterwijzer geeft een inzicht in de kenmerken van de blues en een historisch overzicht van het ontstaan ervan. Ook invloeden op andere muziekstijlen komen aan bod. De rode draad in de blues is

de segregatie in Amerika, die tot nu toe een rol speelt en dus nog steeds in deze muziek klinkt. Er zijn vele korte muziekvoorbeelden opgenomen, totaal ruim één uur.

Miles Davis
Kind of Blue

Z20-12
1959 | 45 min.

Kind of Blue (1959) is een studio-album van de Amerikaanse jazzmusicus Miles Davis. De plaat wordt beschouwd als een van de meest invloedrijke jazzplaten. Davis wist zich gedurende zijn carrière voortdurend te vernieuwen en dit album betekende een doorbraak van de zg. modale jazz. Voor deze opname formeerde hij een sextet van musici met wie hij grotendeels al eerder had samengewerkt. De muzikanten hadden geen idee wat ze zouden gaan spelen, er werd niet vooraf gerepeteerd. De muziek wordt daardoor vooral gekenmerkt door improvisatie. In deze luisterwijzer wordt ingegaan op een aantal begrippen en stijlen van de jazzmuziek, alsmede op de wijze waarop de nummers tot stand zijn gekomen en muzikaal zijn opgebouwd. De muziek is ook voor diegenen die niet met jazz bekend zijn goed te beluisteren. Wellicht wordt hiermee een onbekende muzikale wereld ontsloten.

The Beatles
Sgt. Pepper's Lonely Hearts Club Band

Z19-12
1967 | 40 min.

Het album *Sgt. Pepper's Lonely Hearts Club Band* van de Beatles wordt door critici als hun beste elpee gezien. Dit album, uit de jaren zestig van de twintigste eeuw, heeft de popmuziek blijvend veranderd. De creativiteit van de groep en de mogelijkheid te experimenteren in de studio droegen bij aan een omslag in de popmuziek. Als we de muziek in dit album nader beschouwen is er veel te zeggen over het ontstaan ervan. Soms lijken de songs eenvoudig, maar vaak zitten ze gecompliceerd in elkaar. Door hierop te focussen zal het luisterplezier zeker toenemen.

Diverse componisten
Romeo en Juliet

Z18-08
19e en 20e eeuw | 60 min.

De bekende tragedie *Romeo and Juliet* van William Shakespeare heeft vele schrijvers, dichters, schilders, choreografen en filmmakers geïnspireerd. Maar natuurlijk ook componisten van allerlei muziekgenres. Zo zijn er zeker acht opera's, veel orkestwerken en ook een aantal musicals op het thema *Romeo and Juliet* gebaseerd. Veel te veel om allemaal te bespreken. Deze luisterwijzer is bedoeld als kennismaking met een aantal composities uit verschillende tijdperken en genres (Berlioz - 1839, Gounod - 1967, Prokofiev - 1935 en Bernstein - 1957), waarvan enkele onderdelen zullen worden belicht.

Notities

Horizontal lines for taking notes.

